

Марія Оліяр,
доцент кафедри педагогіки та
методики початкової освіти
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Mariya Oliyar,
The associate professor of the department
of pedagogics and elementary
education methodology
at the Precarpathian national University
named after Vasyl Stefanyk

УДК 378.147:372.4
ББК 74.580.0

**ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ПРОЦЕСУ
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
THE REGULARITIES AND PRINCIPLES OF FORMATION OF
COMMUNICATIVE-STRATEGIC COMPETENCE OF FUTURE
ELEMENTARI SCHOOL TEACHERS**

У статті на основі аналізу сучасних наукових підходів встановлено інваріантні закономірності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Визначено специфічні принципи організації даного процесу у вищих навчальних закладах педагогічної освіти.

Ключові слова: комунікативно-стратегічна компетентність, майбутній учитель початкових класів, закономірності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності, принципи процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності.

В статье на основании анализа современных научных подходов установлены инвариантные закономерности процесса формирования коммуникативно-стратегической компетентности будущих учителей начальных классов. Определены специфические принципы организации данного процесса в высших учебных заведениях педагогического образования.

Ключевые слова: коммуникативно-стратегическая компетентность, будущий учитель начальных классов, закономерности процесса формирования коммуникативно-стратегической компетентности,

принципы процесса формирования коммуникативно-стратегической компетентности.

The article defines the non-variant regularities of the process of formation of communicative-strategic competence of future elementary school teachers based on the analysis of contemporary scientific approaches. It also describes the specific principles of organization of this process in higher educational pedagogical institutions.

Key words: *communicative-strategic competence, future elementary school teacher, regularities of the process of formation of communicative-strategic competence, principles of the process of formation of communicative-strategic competence.*

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні на початку третього тисячоліття пов'язане з поглибленням процесів демократизації суспільства, докорінними соціально-економічними змінами, стрімкою інформатизацією. Освіта – це та галузь суспільного життя, яка стосується кожного громадянина і має вирішальний вплив на формування особистості. Тому праця вчителя, особливо педагога початкової школи, ніколи не втрачає своєї актуальності. У контексті сучасного гуманістичного особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання молодших школярів особливого значення набуває формування комунікативної сфери вчителя, у тому числі його комунікативно-стратегічної компетентності. Реалізація процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів можлива за умови суттєвої трансформації існуючої науково-методичної, організаційної та навчально-виховної роботи зі студентами. Вона має здійснюватися з урахуванням таких лінгводидактичних категорій, як закономірності та принципи навчання, які є основою формування комунікативної сфери майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнодидактичні закономірності та принципи навчання розроблені в працях таких відомих учених, як А.Алексюк, Ю.Бабанський, О.Барінова, М.Данилов, О.Дудников, В.Онищук, М.Скаткін, М.Фіцула та ін. Учені-методисти

встановили низку лінгводидактичних закономірностей та принципів, які безпосередньо стосуються цієї сфери освіти (О.Біляєв, А.Богущ, М.Вашуленко, Є.Голобородько, Є.Дмитровський, С.Дорошенко, С.Караман, Л.Кутенко, О.Лобчук, М.Львов, В.Масальський, О.Мельничайко, Г.Михайловська, М.Пентилюк, К.Плиско, Л.Симоненкова, Л.Скуратівський, М.Стельмахович, А.Супрун, О.Текучов, М.Успенський, О.Хорошковська, Л.Федоренко та ін.).

Однак закономірності та принципи процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів ученими досі не визначені, що й зумовило вибір проблеми, висвітленої у даній статті.

Виклад основного матеріалу. До сучасних освітніх тенденцій і закономірностей учені відносять: «створення єдиного європейського освітнього простору; людиноцентриську парадигму навчально-виховного процесу; прагнення уніфікувати і стандартизувати всі освітні підходи; створення умов для освіти упродовж всього життя; неперервне зростання вартісних показників на розвиток і функціонування освітніх інституцій» [13].

Закономірності засвоєння мовлення трактуються вченими як об'єктивно існуюча залежність «результатів засвоєння мовлення від ступеня розвитку мовленнєвотворчої системи людини, її окремих органів (органів, що складають мовленнєвий апарат, його мускулатури і мовленнєвих механізмів мозку)» [11, с.19]. Відштовхуючись від класичних загальноприйнятих лінгводидактичних закономірностей, не можемо не зосередити увагу на специфіці навчання мови в ВНЗ педагогічного профілю, де форми викладання та учіння значно відрізняються від шкільних, але водночас значення лінгвістичної підготовки майбутніх педагогів, особливо її комунікативно-діяльнісного компонента, значно зростає у зв'язку з особливостями майбутньої професійної діяльності.

Аналізуючи внесок Л.Федоренко в проблему розробки лінгводидактичних закономірностей, Т.Котик зазначає, що «підставою для встановлення закономірностей була аналітична наукова діяльність з вивчення існуючого досвіду навчання рідної мови. За своїм характером встановлені закономірності були не статистичними, а причиново-наслідковими, причина яких у фізіології людини, тобто способах, механізмах породження мовлення» [6].

І.Дроздова визначила такі закономірності розвитку професійного мовлення студентів: «його характер; добір мовних засобів залежно від ситуації професійного спілкування; суворе дотримання норм української літературної мови у процесі професійного мовлення; розвиток професійного усного й писемного мовлення (на основі текстів за фахом із виходом у професійний дискурс); взаємозалежність методів і прийомів навчання української мови з метою розвитку професійного мовлення з урахуванням психологічної та фахової специфіки студентів. У процесі встановлення закономірностей засвоєння мовлення констатовано залежність між вправлінням у мовленнєвій діяльності студентів та її результатом – набуттям здатності до комунікативної мовленнєвої діяльності за фахом» [4].

Аналіз підходів учених до визначення закономірностей показує, що окремі зв'язки, які вони відображають, є інваріантними і діють за будь-яких умов організації навчально-виховного процесу, інші мають ймовірнісний характер, проявляються як загальна тенденція у великій кількості випадків, ще інші виводяться емпіричним шляхом на основі аналізу педагогічного досвіду. Значення з'ясування та врахування закономірностей полягає в тому, що вони слугують основою для визначення принципів та правил конкретної педагогічної діяльності і дають можливість оптимально побудувати процес навчання в різних конкретних напрямках.

На наш погляд, інваріантними закономірностями процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів є такі:

1. Обумовленість процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів суспільною потребою в високоосвічених, конкурентоздатних, мобільних фахівцях з високим рівнем комунікативної культури. Ця закономірність реалізується через принципи соціально-особистісного прагматизму, комунікативної спрямованості процесу навчання.

2. Залежність ефективності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності від рівня сформованості соціокультурного середовища ВНЗ (стану навчально-матеріальної бази, рівня педагогічної та комунікативної культури, професіоналізму викладачів, взаємодії між викладачами різних навчальних дисциплін з метою формування комунікативних якостей майбутніх педагогів; організації взаємонавчання в студентських групах тощо). Ця закономірність реалізується через принципи інтегративності, діалогізації навчального процесу, демократизації спілкування, професійно-особистісного саморозвитку студентів.

3. Залежність ефективності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності від рівня гуманізації педагогічної освіти в ВНЗ (спрямованість навчання на формування високоморальної, всебічно і гармонійно розвиненої особистості, здатної до творчої продуктивної діяльності; повага до студентів, врахування їх потреб, інтересів, можливостей, розвиток здібностей; утвердження суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачами і студентами; поєднання процесів навчання, виховання та розвитку комунікативної особистості майбутніх учителів; використання у процесі навчання особистісно орієнтованих технологій). Ця закономірність реалізується через принципи гуманізації, діалогізації навчального процесу, демократизації спілкування.

4. Залежність ефективності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності від характеру діяльності, в яку включаються майбутні педагоги (позитивна мотивація навчальної діяльності студентів; її відповідність структурі і змісту майбутньої професійної діяльності; розвиток у студентів потреби у вдосконаленні власної комунікативної сфери; активний, творчий характер навчальної діяльності; забезпечення єдності процесів викладання та учіння, навчально-пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності студентів; оптимальна організація їх самостійної роботи; реалізація завдань формування комунікативно-стратегічної компетентності та рефлексивної діяльності студентів під час педагогічної практики). Ця закономірність реалізується через принципи соціально-особистісного прагматизму, професійно-особистісного саморозвитку, креативності навчання, рефлексивної активності студентів.

5. Залежність ефективності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності від оптимізації (максимальної ефективності при невеликій витраті часу і зусиль) цілей, змісту, методів, технологій, форм та засобів професійної підготовки студентів. Ця закономірність реалізується через принципи технологізації навчання, інтегративності, проблемної ситуативності, текстоцентричний принцип.

Принципи навчання виступають методологічними орієнтирами і є, з одного боку, результатом дослідницької діяльності в певному напрямі, а з іншого – вихідними концептуально-регулятивними положеннями побудови методичної системи та елементами теорії організації процесу навчання, що відображають його закономірності, сутність, світоглядне спрямування, оптимальні умови здійснення.

Загальнодидактичними є принципи науковості, систематичності й послідовності, доступності, зв'язку навчання з практикою, свідомості й активності тих, хто навчається, наочності, міцності засвоєння знань, умінь та навичок, індивідуального підходу, емоційності навчання та ін. [12, с.123-

128]. Не зупиняючись на розкритті їх сутності, зазначимо, що названі принципи залишаються актуальними за будь-яких умов організації навчального процесу.

Українська лінгводидактика послуговується системою загальнометодичних, частково-методичних і спеціальних принципів, які встановлюються відповідно до світоглядних переконань, виведених емпіричним шляхом закономірностей розвитку того чи іншого мовленнєвого явища та оптимальних умов його функціонування. Орієнтуючись на закономірності, встановлені нами, загальноєвропейські принципи (навчитися жити разом; навчитися отримувати знання; навчитися працювати; навчитися жити), які найбільш глобально відображають сутність компетентнісної сфери особистості, а також проаналізувавши різні підходи до визначення принципів навчання, що є основою формування комунікативних умінь в процесі вивчення мови, можемо констатувати, що основою формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів є такі принципи:

1. Принцип гуманізації навчального процесу в ВНЗ передбачає зміну загальної організації, функцій освіти, її подальше реформування на гуманістичних засадах. Йдеться, з одного боку, про гуманне толерантне ставлення викладача до студента, розвиток його суб'єктних якостей, виховання на основі гуманістичних цінностей, визнання соціальної цінності майбутнього педагога як особистості, його права на якісну освіту, розвиток, свободу вибору в процесу навчання, повагу до майбутнього педагога, його людської гідності, врахування його потреб, інтересів, здібностей, мотивів тощо, а з іншого боку – формування високоморального, доброзичливого, людяного вчителя, який характеризується гуманістичною спрямованістю комунікативно-стратегічної діяльності, що виявляється в мотиваційно-ціннісній орієнтації педагога на творення добра, відповідальність за долю

учня, його захист, створення комфортного морально-психологічного середовища в класі, максимально сприятливих умов для навчання і розвитку учнів, організацію спілкування з дітьми на демократичних засадах, здатність співпереживати, потребу допомагати і підтримувати тощо [7, с. 127].

2. Принцип демократизації спілкування викладача зі студентом передбачає відмову від авторитарного і ліберального стилів спілкування, регламентації діяльності студентів та придушення їх ініціативи, творчості й самодіяльності, але одночасно й відмову від позиції викладача як пасивного спостерігача, який не втручається в процес формування комунікативної сфери майбутніх педагогів, самоусувається від відповідальності за результати цієї роботи, є прихильником абсолютної, нічим не детермінованої свободи вибору студентами, які ще не мають досвіду професійного спілкування. Встановлення демократичних відносин зі студентами в ракурсі особистісно орієнтованого підходу ґрунтується на засадах співробітництва, співпраці, взаєморозуміння, коли викладач створює оптимальні умови для розвитку особистості кожного студента, сприяє його психологічному і соціальному комфорту, спільно зі студентами визначає мету та завдання навчальної діяльності, мотивує до активної роботи, підтримує ініціативу майбутніх педагогів, радиться щодо визначення шляхів і способів вирішення навчальних проблем і завдань, не забуваючи при цьому про необхідність формування в них знань та вмінь дотримуватися нормативних вимог у спілкуванні.

3. Принцип технологізації навчання включає два аспекти: внутрішньотехнологічний та зовнішньотехнологічний. Перший аспект передбачає осмислення студентом мети та завдань своєї комунікативно-стратегічної діяльності відповідно до конкретної ситуації, змісту діяльності, необхідних мовленнєвих дій та операцій, послідовності їх виконання, очікуваного результату (розвиток когнітивних стратегій), а також здатність втілити визначену технологію в життя [3, с. 23]. Зовнішньотехнологічний

аспект включає використання вже відомих або розробку нових технологій формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів, які використовуються в процесі їх професійної підготовки.

4. Принцип діалогізації навчального процесу передбачає процес взаємодії між людьми шляхом обміну смисловими позиціями-судженнями, спрямований на розв'язання завдання формування комунікативної культури майбутніх педагогів загалом і такого її компонента, як комунікативно-стратегічна компетентність. Діалог сьогодні трактується не лише як форма чи метод, а як особливий рівень комунікативного процесу. Діалогізація змісту освіти передбачає: звернення освіти до цілісної картини світу, насамперед до світу культури, світу людини через «олюднення» знань, формування системного гуманітарного мислення; через наповнення освіти гуманітарними знаннями і вибудову відповідних смислових та ціннісних контекстів; через переорієнтацію змісту освіти на проблеми людського життя» [2]. Принцип передбачає відмову викладача від монологізму як способу статусного домінування, суб'єкт-об'єктних відносин зі студентом, маніпулювання, догматизму, стереотипності у трансляції знань та перехід до продуктивного соціально-орієнтованого інтерактивного спілкування – діалогу. Діалогічна форма спілкування передбачає рівність у діаді «викладач – студент», «учитель – учень», зосередженість на потребах співрозмовника, передачу йому знань із залученням особистого досвіду студента, врахування його індивідуальних особливостей тощо, є своєрідною формою співтворчості викладача і студента, яка будується на синергетичних зв'язках. Дотримання даного принципу зумовлює розвиток у студентів уміння бачити сильні й слабкі аспекти співрозмовника, критично ставитись до отриманої інформації, розрізняти упереджену й неупереджену інформацію, виявляти розбіжності в позиціях учасників діалогу, розуміти позицію співрозмовника, об'єктивно її оцінювати тощо.

5. Принцип креативності визначає провідну роль продуктивної творчої діяльності студентів у формуванні їх комунікативно-стратегічної компетентності (Л.Божович, В.Давидов, О.Леонт'єв, Г.Костюк, О.Ткаченко та ін.), пов'язаної як із засвоєнням і використанням надбань загальнокультурного та педагогічного досвіду, так і з самостійним продукуванням нових професійних підходів. Йдеться про вміння генерувати нові ідеї, використовувати інноваційні підходи у професійній підготовці студентів, навчати майбутніх учителів приймати нестандартні рішення, здійснювати вибір найбільш оптимальних рішень серед альтернативних, володіти навичками самопрезентації для того, щоб бути конкурентоспроможними і мобільними на ринку праці, вміти інтегруватися в соціокультурне середовище школи.

6. Принцип проблемної ситуативності передбачає створення, імітацію, моделювання проблемних ситуацій і розв'язання їх студентами з метою максимального наближення до реалій майбутньої педагогічної професії. Основою здійснення даного принципу в аспекті формування комунікативно-стратегічної компетентності є усвідомлення того, що «пояснення індивідуальних відмінностей у виконанні мисленнєвих задач слід шукати не в успішності виконання того чи іншого компонента інформаційної обробки, а у виборі стратегії, яка визначає рівень управління цими компетентностями» [14]. Засобом здійснення даного принципу є також орієнтація на зразки діалогічного та монологічного мовлення, мовленнєві моделі, типові стандартизовані мовленнєві структури, які допомагають здійснювати вільну комунікацію в різних ситуаціях.

7. Принцип соціально-особистісного прагматизму – закономірне відображення особистісно-прагматичного підходу до процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутнього педагога, актуальність якого підтверджується дослідженнями цілої низки вітчизняних і зарубіжних науковців (В.Рибалка, Н.Побірченко, Р.Путман, Т.Шульц та ін.). Сутність принципу полягає «в усвідомленні принципової залежності рівня

життя суспільства від особистості і, навпаки, благополуччя особистості від суспільства. Забезпечення високого рівня вказаної взаємозалежності постає важливою передумовою сталого економічного і соціального розвитку країни. Нормальне демократичне і правове суспільство зацікавлене у масовому розквіті особистостей як єдиного можливого джерела продуктивної, творчої діяльності усіх інститутів держави. З іншого боку, особистість, у свою чергу, очікує від суспільства створення оптимальних умов для реалізації свого продуктивного, творчого потенціалу» [9].

В особистісному плані це усвідомлення студентом мотивів власної комунікативної діяльності, спрямованість на досягнення реальної мети (прагматичної та комунікативної) і завдань формування комунікативно-стратегічної компетентності, розуміння її суті як процесу і результату відповідних видів діяльності, вибір індивідуального способу розв'язання комунікативної ситуації (комунікативної стратегії і тактики); використання арсеналу необхідних мовленнєвих засобів.

У соціальному плані принцип передбачає підготовку студентів до використання набутих у ВНЗ компетенцій в умовах реального суспільного і професійного життя, вміння постійно аналізувати та корегувати власну комунікативно-стратегічну діяльність, запобігати конфліктним ситуаціям або правильно виходити з них, розвивати в собі якості толерантності у стосунках з дітьми, їх батьками, іншими педагогами, берегти власне психічне і фізичне здоров'я та здоров'я інших людей як найвищу цінність. Ці завдання можуть бути реалізовані шляхом використання як групових, так і індивідуальних форм навчання студентів, які найбільше відповідають як завданням формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів, так і завданням розвитку їх суспільної та індивідуальної природи, що мають гармонійно поєднуватися.

8. Принцип професійно-особистісного саморозвитку майбутніх педагогів ґрунтується на постулаті про те, що неможливо в стінах ВНЗ раз і назавжди

дати майбутньому спеціалісту все необхідне для його успішної професійної діяльності. Учитель, як і будь-який інший фахівець у сучасному інформаційному суспільстві, навчається впродовж усього життя, постійно вдосконалюючи свої вміння та розширюючи обсяг знань. Тому проблема професійного саморозвитку педагогів знаходиться сьогодні в центрі уваги багатьох учених (В.Андрущенко, А.Вербицький, В.Вітюк, С.Гончаренко, І.Дереза, А.Дубасенюк, І.Зязюн, Н.Кислінська, Н.Ничкало, Н.Нікітіна, І.Підласий, Л.Пухова, Ю.Рева, О.Остапчук, Г.Топчій та ін.). Процес саморозвитку необхідний і тому, що комунікативно-стратегічна компетентність – це складна інтегративна якість педагога, і тому без самооцінки власних комунікативних умінь, визначення прогалин у підготовці та постійної активної самостійної роботи над собою успіху в її формуванні досягти важко. Необхідна серйозна психолого-педагогічна підтримка процесу саморозвитку комунікативних якостей студентів, методичне та інформаційне забезпечення, а також розробка відповідних навчально-тренувальних технологій. Студент повинен бути готовим до безперервної самоосвіти, вміти знаходити необхідну інформацію, аналізувати її, використовувати для особистого самовдосконалення, а також для розробки методик і технологій роботи з дітьми.

9. Принцип інтегративності передбачає використання всього комплексу запропонованих нами підходів, принципів, методів і засобів, фахових дисциплін з метою формування компонентів комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів, наявність тісних міжпредметних зв'язків, узгодженості дій викладачів, навчання студентів працювати в команді. Сучасний фахівець, який володіє комунікативно-стратегічною компетентністю, повинен характеризуватися комплексом таких інтегративних якостей особистості, як толерантність, комунікативність, креативність, рефлексивність, соціальна активність, творче критичне мислення та ін. Ці якості забезпечують конкурентоздатність фахівця та його

мобільність на ринку праці. Інтегративний характер має і майбутня професійна діяльність педагога, який виконує функції навчання, виховання молодших школярів, управління їх навчальною діяльністю, аналізу, планування, конструювання, проектування, контролю навчально-виховного процесу, розробляє нові методичні підходи, приймає нестандартні рішення тощо. Саме принцип інтегративності забезпечує створення в ВНЗ середовища з альтернативними можливостями для різнобічної комунікативної взаємодії майбутніх педагогів, вибору ними комунікативних стратегій і тактик, оптимального вирішення лінгводидактичних завдань.

10. Принцип комунікативної спрямованості процесу вивчення студентами дисциплін лінгвістичного циклу – один з провідних принципів методики розвитку мовлення, який закономірно впливає з основної функції мови в суспільстві – комунікативної, що «акумуляє інші функції, адже саме в процесі взаємодії між індивідами комунікативної спільноти відбувається і обмін досвідом, і пізнання, і актуалізація цінностей, і розвиток особистості [10, с. 76-77]. Даний принцип передбачає опанування студентами стратегіями і тактиками комунікативно доцільного використання мови як засобу спілкування і спрямовує увагу на організацію активної практичної мовленнєвої діяльності майбутніх педагогів, багаторазового розв'язання ними комунікативних завдань.

Як зазначає Л.Паламар, «принцип комунікативності найбільш успішно реалізується в навчальному процесі тільки тоді, коли вся система навчання скерована на засвоєння операцій з матеріалом, який необхідний для здійснення мовленнєвої діяльності» [8, с. 226-227]. В основі даного принципу лежить дискурсний підхід (дискурс - поєднання системи мови, мовної свідомості та мовленнєвої діяльності), що передбачає розуміння комунікації як соціальної взаємодії.

11. Принцип рефлексивної активності включає «критичність мислення студентів; прагнення майбутніх педагогів до доказовості навчального матеріалу; здатність викладати навчальний матеріал «проблемним методом»; прагнення та здатність студентів вести дискусію; готовність до адекватної

самооцінки; здатність до самоуправління; вміння творчо вирішувати виникаючі проблеми; особистісний підхід до здібностей; спрямованість на особистість» [5]. На нашу думку, для успішного засвоєння студентами комунікативних стратегій кожен їх структурний елемент повинен супроводжуватися активною рефлексивною діяльністю, бо лише в цьому випадку можна сподіватися, що обрана стратегія і тактики її втілення матимуть гуманний демократичний характер та особистісну спрямованість.

12. Текстосцентричний принцип – це класичний лінгводидактичний принцип, розроблений ще в 60-70 роках ХХ століття, який передбачає обов'язкову опору на текст як найважливішу одиницю в навчанні мови та здійсненні однієї з її найважливіших функцій – комунікативної. Результатом будь-якого виду мовленнєвої діяльності, у тому числі й комунікативно-стратегічної, є текст. Текст виступає «засобом пізнання мови як поліфункційного явища; текст виступає найважливішим засобом долучення до української культури; текст виступає як мовленнєвий витвір, результат використання системи мови, оскільки на його засадах вивчається мова в дії, засвоюються закономірності функціонування фонетичних засобів у мовленні; текст – основний засіб оволодіння усними та писемними формами українського мовлення, оволодіння мовленнєвою діяльністю у всіх її видах (читання, говоріння, аудіювання, письмо), на його основі формується комунікативна компетенція; текст є засобом створення ситуацій, на основі яких здійснюється реальне спілкування» [1, с. 134]. Завжди незмінною є діагностична функція тексту, оскільки він не лише передає певну інформацію читачеві чи слухачеві, але й інформацію про самого творця тексту, рівень його комунікативних умінь, особистісні якості тощо. Тому якісні характеристики текстів можуть слугувати критеріями сформованості комунікативно-стратегічної компетентності студентів.

Висновки. Цілком очевидно, що без опори на ієрархію закономірностей фахової підготовки майбутніх педагогів, які становлять центр взаємодії з

суміжними дисциплінами, та встановлення на основі цих закономірностей комплексу специфічних лінгводидактичних принципів неможливо вибудувати цілеспрямовану ефективну систему формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Втілення в життя визначених нами принципів вимагає здійснення цілої низки складних заходів, спрямованих на докорінну зміну системи лінгвістичної підготовки студентів. Ефективність формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів залежатиме від комплексного використання зазначених принципів.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків є дослідження педагогічних умов ефективної організації процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

1. Бакум З. П. Принципи навчання фонетики української мови / З.П.Бакум // Філологічні студії. – Вип. 3. – 2009. – С. 132-138.
2. Даутова О.Б., Лапина Н.Л. Диалог как принцип образования / О.Б.Даутова, Н.Л.Лапина // Диалог в образовании. Сборник материалов конференции. Серия “Symposium”, выпуск 22. - СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. - 350 с. // Електронний ресурс. Режим доступу: http://anthropology.ru/ru/texts/dautova/educdial_35.html
3. Донченко Т.К. Формування в учнів поняття про типи мовлення і типологічну структуру тексту / Т.К.Донченко // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 23-26.
4. Дроздова І.П. Теоретико-методичні засади розвитку українського професійного мовлення студентів вищих навчальних закладів нефілологічного профілю. Автореферат дис. докт. пед. наук / І.П.Дроздова. – Херсон, 2011. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/238/240/9431.html>
5. Калугина А.Е. Рефлексия как необходимое условие развития творческих способностей обучающихся английскому языку / А.Е. Калугина // Дополнительное образование. – 2005. – № 12. – С. 10–12.
6. Котик Т.М. Перспективи розвитку системи принципів навчання в українській лінгводидактиці / Т.М.Котик // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19537>

7. Крамаренко А.М. Гуманістична спрямованість діяльності майбутніх учителів початкових класів / А.М.Крамаренко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Ред. кол. Сущенко Т.І. та ін. – Київ-Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С.125-129.
8. Паламар Л.М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Л.М.Паламар // НПУ ім. Драгоманова. – К., 1997. – 361 с.
9. В.Рибалка. Психолого-педагогічні засади організації особистісно орієнтованої підготовки учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти / В.Рибалка // Електронний ресурс. Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/3/vupysk_14.pdf
10. Романенко Ю.О. Засвоєння учнями старших класів комунікативних стратегій у процесі роботи з науково-навчальними текстами предметів гуманітарного циклу. Дис. канд. пед.наук / Ю.О. Романенко. - К., 2006. – 333 с.
11. Федоренко Л.П. Принципы обучения русскому языку / Л.П. Федоренко. - М.: Просвещение, 1964. - 255 с.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене / М.М.Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 560 с.
13. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя / В. Химинець // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakinpro.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>
14. Шартъе Д., Лоарер Э. Обучение и перенос когнитивных и метакогнитивных стратегий / Д.Шартъе, Э.Лоарер // Когнитивное обучение: современное состояние и перспективы. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 1997. – С. 201-217.